

Сілакова Г.В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

Пономаренко Ю.І.

студентка факультету обліку, фінансів та підприємницької діяльності

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Наданню банківських кредитів, як і будь-якому іншому способу вкладення фінансових ресурсів, притаманні ризики, що виникають через невизначеність ситуації та недостатність інформації. Кредитні ризики належать до одних із найважливіших банківських ризиків.

Питання комплексного аналізу, адекватної оцінки, ефективного управління та прогнозування кредитних ризиків, а також виявлення їх сукупного впливу на стійкість положення та рентабельність роботи комерційного банку є пріоритетними в роботі кредитних підрозділів банку.

Використовуючи комплексний підхід під кредитним ризиком доцільно розуміти ризик зниження результативності кредитних операцій у разі нестабільної економічної ситуації в країні, відсутності професіоналізму у співробітників банку, а також погіршення фінансового стану позичальника.

Розробка системи управління кредитними ризиками банку повинна ґрунтуватись на певних принципах, а саме: прогнозування можливих джерел збитків або ситуацій, здатних принести збитки, їх кількісний вимір; фінансування ризиків, економічне стимулювання їх зменшення; відповідальність і обов'язки керівників і співробітників, чіткість політики і механізмів управління ризиками; координований контроль ризиків по всіх підрозділах і службах банку, спостереження за ефективністю процедур управління ризиками.

Управління кредитними ризиками комерційного банку здійснюється спеціалізованим структурним підрозділом (відділ ризик-менеджменту), яке організовує та координує роботу з виявлення, аналізу та мінімізації ризиків

діяльності банку, а також розробляє заходи мінімізації окремих видів ризиків із урахуванням рекомендацій підрозділу внутрішнього контролю (відділ внутрішнього контролю) банку.

Організація управління кредитними ризиками регламентована політикою управління кредитними ризиками і починається з виявлення можливих випадків появи кредитного ризику. Фахівці відділу ризик-менеджменту виявляють фактори ризику, після чого проводиться оцінка кредитного ризику, за результатами якої і на підставі внутрішньобанківської документації, фахівці підрозділу ризик-менеджменту обирають оптимальний набір інструментів управління кредитним ризиком.

Комерційним банком можуть застосовуватися два типи інструментів управління кредитними ризиками: інструменти управління кредитними ризиками в межах окремого кредиту та інструменти управління кредитними ризиками кредитного портфеля (сукупності кредитів). До кожної групи застосовують інструменти для запобігання причин виникнення кредитних ризиків та інструменти управління наслідками настання кредитних ризиків. Останні можуть бути активними (застосовуються для обмеження втрат) і пасивними (пов'язані зі страхуванням збитків).

В якості активних інструментів застосовуються: при управлінні кредитними ризиками в межах окремого кредиту: перекладення ризиків, обмеження ризиків (продаж забезпечення при розірванні кредитного договору), розподіл ризиків (при настанні страхового випадку, якщо ризик/забезпечення були застраховані, і розподіл ризиків було обумовлено в договорі); при управлінні кредитними ризиками кредитного портфеля: обмеження ризиків (ліміти кредитування за певними видами діяльності), диверсифікація кредитного портфеля (за галузевою ознакою), спеціальна система управління проблемними кредитами.

В якості пасивних інструментів використовуються: при управлінні кредитними ризиками за окремими кредитами ризик «включають» в процентну ставку за кредитом; при управлінні ризиками кредитного портфеля: утворення

резервів ліквідності по найбільш ризиковим кредитами, утворення резервів власного капіталу, моніторинг якості кредитного портфеля тощо.

Процес управління кредитними ризиками комерційного банку включає наступні етапи:

1. Інформаційний етап. Джерелами інформації виступають: бухгалтерська звітність, установчі документи, аудиторська інформація, дані інформаційних агентств, статистичні та галузеві збірники, Інтернет, бізнес-плани, бюджети тощо.

2. Виявлення чинників впливу на кредитний ризик.

3. Оцінка кредитного ризику. Під оцінкою кредитного ризику розуміють вивчення якісних і кількісних показників економічного стану позичальника (індивідуальний кредитний ризик), а також якісних і кількісних характеристик кредитного портфеля (сукупний кредитний ризик).

На сьогодні комерційними банками використовується значна кількість методик оцінки ризику як кожної окремої позики (позичальника), так і на рівні банку (кредитного портфеля) в цілому. У крупних банках застосовуються власні системи, що розроблені із врахуванням особливостей кредитної політики комерційного банку. Кожна методика є індивідуальною, проте всі системи об'єднані спільністю базових принципів та підходів до оцінки кредитного ризику.

Основними способами оцінки кредитних ризиків комерційного банку є: а) внутрішня скорингова (рейтингова) оцінка [1, с. 5], що включає систему показників, за сумою яких визначається інтегральний показник. За величиною інтегрального показника контрагент відноситься до певного класу/категорії і робиться висновок про надійність контрагента. Кредитні рейтинги є найпоширенішими і широко використовуються в банківській практиці; б) методика Базельського комітету ґрунтується на зважених оцінках ризиків [2, с. 725] і являє собою стандартизований алгоритм рейтингової оцінки.

4. Прийняття управлінського рішення про доцільність укладання угоди за підсумками проведеного аналізу.

5. Контроль кредитних ризиків у комерційному банку включає: контроль у межах структурних підрозділів, тобто самоконтроль відповідальних виконавців і контроль керівників підрозділів; контроль в межах всього банку, який поділяється на поточний і наступний контроль ризиків; зовнішній контроль, який здійснюється в межах зовнішнього аудиту банку [3, с.159].

Кредитні ризики є найбільш частою причиною банкрутств банків, у зв'язку з чим, всі регулюючі органи встановлюють стандарти із управління кредитними ризиками. Крім класичного кредитування, зростаюча конкуренція змушує постачальників укладати договори з відтермінуванням строку платежу, таким чином, розширюючи клієнтську базу. Основне завдання, що стоїть перед банківськими установами - мінімізація кредитних ризиків. З цією метою використовується значний арсенал методів регулювання кредитних ризиків.

Під методами регулювання кредитних ризиків розуміють сукупність економічних способів та організаційно-правових заходів, що забезпечують реалізацію інтересів кредиторів і позичальників з метою запобігання та мінімізації ризиків.

Методи регулювання кредитних ризиків можна поділити на зовнішні і внутрішні, а також деталізувати їх з урахуванням специфіки роботи банківської системи, приділяючи особливу увагу непрямими методами, а саме: контрактному і страховому.

Застосування контрактного методу полягає у отриманні інформації про позичальників від кредитного бюро і рейтингових агентств. Даний метод є найбільш перспективним у розвитку системи банківського ризик-менеджменту.

Страховий метод передбачає повну передачу певного ризику страховій організації. Може використовуватися також і в управлінні операційним та валютним ризиком.

Важливим напрямком удосконалення управління кредитним ризиком є застосування портфельної концепції, сутність якої полягає у диверсифікації, що передбачає нижчий рівень ризику портфелю, ніж рівень ризику кожної його складової за рахунок розподілу ресурсів між різноманітними видами активів. У

випадку кредитування юридичних осіб необхідно здійснювати розподіл ресурсів між окремими позичальниками, галузями, регіонами, а також встановлювати ліміти концентрації.

Застосування портфельної концепції дозволить банкам забезпечити наступні заходи щодо управління кредитними ризиками: 1) усунення причин, що спричиняють списання значних збитків за позиками. До таких причин відносяться: відсутність чіткого визначення цільового ринку; значна концентрація кредитів за позичальниками, галузями, регіонами; зволікання з прийняттям заходів реагування на негативну інформацію щодо зниження платоспроможності позичальника з боку співробітників кредитного відділу; не розробленість процедур виходу із кредитного договору; 2) визначення максимально допустимого обсягу кредитів, що входять до проблемного списку; 3) визначення лімітів концентрації кредитів за позичальниками, галузями, регіонами.

За допомогою наведеної сукупності заходів, на нашу думку, можна забезпечити ефективне управління кредитним ризиком як в умовах економічного зростання, так і в умовах кризових явищ в економіці.

Література:

1. Данилова Т. Н. Проблемы неопределенности информации и риска кредитования коммерческими банками / Т. Н. Данилова // Финансы и кредит. – 2004. – № 2. – С. 12–14.

2. Лобанов А. А. Энциклопедия финансового менеджмента / А. А. Лобанов, А. В. Чугунов. – М. : Альпина Паблицер, 2009. – 878 с.

3. Логунов Э. О. Особенности управления кредитными рисками коммерческого банка / Э. О. Логунов // Молодой ученый. – 2012. – №4. – С. 157–159.